



**GÖTEBORGS UNIVERSITET**

# Pedagogernas förhållningssätt gentemot anmälningsplikten

- En kvalitativ undersökning inom förskolan

Gabriella Urbán & Johanna Wiktorsson

LAU390

Handledare: Anders Ramsay

Examinator: Jonas Parsmo

Rapportnummer: HT11-2480-18



# GÖTEBORGS UNIVERSITET

## ABSTRACT

### Examensarbete inom lärarutbildningen

**Titel:** Pedagogernas förhållningssätt gentemot anmälningsplikten - En kvalitativ undersökning inom förskolan

**Författare:** Gabriella Urbán och Johanna Wiktorsson

**Termin och år:** HT- 2011

**Kursansvarig institution:** Sociologiska institutionen

**Handledare:** Anders Ramsay

**Examinator:** Jonas Parsmo

**Rapportnummer:** HT11-2480-18

**Nyckelord:** Anmälningsplikt, förhållningssätt, utsatta barn, barn som far illa.

I vårt arbete har vi undersökt pedagogernas förhållningssätt till anmälningsplikten relaterat till styrdokumentet och litteratur i ämnet. Vi har gjort kvalitativa intervjuer med fem pedagoger i förskolan kring anmälningsplikten, föräldrakontakt och kunskap. Vi har kommit fram till att anmälningsplikten bör tas upp för diskussion oftare i verksamheterna då många känner sig osäkra inför den.

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>1. INLEDNING</b>	<b>1</b>
1.1. Syfte och frågeställningar	2
1.2. Disposition	2
<b>2. BAKGRUND</b>	<b>3</b>
2.1. Synen på barn ur ett historiskt perspektiv	3
2.2. Barndom	4
2.3. FN:s konvention om barns rättigheter (Barnkonventionen)	4
2.4. Barnombudsmannen (BO)	5
2.5. Anmälningsskyldighet/Anmälningsskyldighet	5
<b>3. TEORETISK FÖRANKRING</b>	<b>8</b>
3.1. Tidigare forskning	8
3.1.1 Samarbete mellan förskola och hem	8
3.1.2 Att arbeta tillsammans	9
3.1.3. Barn som far illa	10
3.2. Centrala begrepp och teoretiska utgångspunkter	11
3.2.1 Olika kategorier av barn som far illa	11
3.2.2 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	12
<b>4. MATERIAL OCH METOD</b>	<b>14</b>
4.1. Kvalitativ forskningsmetod	14
4.2. Undersökningsgrupp/Urval	14
4.3. Presentation av intervjupersoner	15
4.4. Genomförande	15
4.5. Etisk hänsyn	16
4.6. Validitet	16
<b>5. RESULTATREDOVISNING</b>	<b>17</b>
5.1. Anmälningsskyldigheten	17
5.2. Föräldrakontakt	21
5.3. Kunskap om anmälningsskyldigheten	21
5.4. Övrigt	22
<b>6. ANALYS</b>	<b>24</b>
<b>7. DISKUSSION</b>	<b>29</b>
7.1. Diskussionssammanfattning	30
7.2. Vidare forskning	30
<b>8. REFERENSLISTA</b>	<b>32</b>
<b>BILAGOR</b>	<b>35</b>

## 1. INLEDNING

Vi har i vårt arbete valt att undersöka förskolepedagogers förhållningssätt till anmälningsplikten. Med förhållningssätt menar vi hur pedagogerna ser på anmälningsplikten, vad de känner inför den och vad de tycker och tänker kring den. Vidare vill vi veta hur en anmälan går till och hur man hanterar föräldrakontakten kring en anmälan.

När man arbetar med barn och unga har man en anmälningsplikt. Denna innebär att man ska anmäla till socialnämnden vid minsta misstanke att ett barn far illa. För att barn inte ska fara illa och riskera att utvecklas på ett negativt sätt är det upp till oss alla att ta vårt ansvar och anmäla om vi misstänker att socialnämnden kan behöva ingripa för barns värn. Vi har valt det här ämnet för att vi anser det som en väldigt viktig del i både vår framtida roll som förskollärare men också i samhället som stort. Detta är även viktigt då vi i förskolan träffar barnen under en stor del av dagen och där är det barnen som ska få sin röst hörd. I Lpfö 98 (Skolverket, 2010:8-9) står det att arbetslaget i förskolan ska se till att barn som av olika skäl befinner sig i svårigheter av olika slag ska få det stöd och den stimulans de behöver. Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har vi uppmärksammat att anmälningsplikten upplevs som väldigt diffus och inte alltid tas på så stort allvar. Det är ett känsligt ämne som berör på många olika sätt och därför har vi valt att undersöka pedagogernas förhållningssätt kring ämnet.

Vi uppmärksammade ett fall i Sandviken där ett föräldrapar anklagades för övergrepp mot sina barn. Barnen blev omhändertagna av socialtjänsten omgående på alldeles för lösa grunder. Genom bara ett samtal till socialtjänsten fick paret sina barn tvångsomhändertagna, pappan åtalades för sexuella övergrepp och mamman för medhjälp och barnpornografibrott. Föräldrarna var helt oskyldiga men det tog ändå ett helt år innan de blev friade från misstankarna. I detta fall var det inte förskolan eller skolan som anmält misstankar till socialnämnden, och förskolan och skolan hade heller inga som helst misstankar om att barnen skulle vara utsatta (Aftonbladet.se). Vi blev därför intresserade av anmälningsplikten och hur den ser ut i förskolan, hur det kan gå till och samverkan mellan föräldrar, förskola och socialtjänsten. Lpfö 98 (Skolverket, 2010:8-9) tar upp att arbetslaget i förskolan ska ha ett samarbete med hemmen angående barnens fostran och att arbetslaget tillsammans med föräldrarna ska samtala kring förhållningssätt och regler i förskolan.

I vår studie har vi använt oss av kvalitativa intervjuer. Vi har intervjuat fem pedagoger som alla är verksamma i förskolan. Svarspersonerna arbetar i två olika stadsdelar i Göteborg. De pedagoger vi intervjuat är personer som vi har kommit i kontakt med under vår utbildning antingen genom VFU-placeringar eller olika kurser på universitetet. Vår ambition är att med hjälp av styrdokument, centrala begrepp och teori med anknytning till frågan om anmälningsplikten föra en diskussion där vi med utgångspunkt i våra empiriska observationer jämför med de perspektiv vi valt att lyfta fram i vår teoridel. Med denna studie vill vi uppmärksamma pedagogerna om detta ämne och väcka tankar och funderingar samt skapa ett intresse för att lyfta dessa frågor i vardagen och på arbetsplatsträffar.

## 1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka pedagogernas förhållningssätt till anmälningsplikten och hur de arbetar med den i verksamheten. Vidare vill vi ta del av hur pedagogerna väljer att kontakta och informera föräldrarna när misstanke om att ett barn far illa uppstår.

- Hur ser pedagogernas förhållningssätt till anmälningsplikten ut?
- Hur ser föräldrakontakten ut i samband med en anmälning? Hur och när får en förälder reda på att en anmälan är gjord?

## 1.2 Disposition

I det första avsnittet tar vi upp den bakgrund som behandlar synen på barn ur ett historiskt perspektiv, hur barndomen har förändrats under tid, olika kategorier av utsatta barn och definitionen av det. Vi beskriver även Barnkonventionen, Barnombudsmannen och hur anmälningsplikten ser ut och vad den innebär. Vidare tar vi upp tidigare forskning där vi behandlar forskningslitteratur i ämnet under tre olika teman: Samverkan mellan förskolan och hemmet, att arbeta tillsammans och barn som far illa.

Därefter följer teoretisk anknytning där vi beskriver ett sociokulturellt perspektiv på lärande. I detta avsnitt tas ett pedagogiskt perspektiv på lärande upp. Det som beskrivs är det sociokulturella perspektivet där lärandet i ett samspel är i fokus. I avsnittet material och metod beskriver vi vår valda metod för detta arbete. Vi redogör även för vilken undersökningsgrupp vi använder oss av för att utföra vår kvalitativa undersökning. Vi kommer även att i utförandet redogöra för hur intervjuerna gick tillväga och i vilken miljö vi utförde intervjuerna. I resultatavsnittet kommer vi att redovisa resultaten utifrån de olika intervjufrågorna (se bilaga). I diskussionsdelen kommer vi att väva samman resultatet men litteratur och våra egna tankar och funderingar. I diskussionsdelen kommer vi också att besvara vårt syfte och frågeställningar. Avslutningsvis kommer vi att ge förslag till vidare forskning

## 2. BAKGRUND

Vi har valt att i detta avsnitt ta upp synen på barn ur ett historiskt perspektiv, barndomen, anmälningsplikten och vad barnkonventionen och barnombudsmannen skriver om barns rättigheter. Detta är relevant för vår undersökning då även historiska aspekter kan ligga till grund för en förståelse för hur man ser på anmälningsplikten idag.

### 2.1 Synen på barn ur ett historiskt perspektiv

Under 1900-talet började myndigheter träda in och ta förvaltarrollen för de ungas trygghet. "En skola för alla" är ett uttryck och har alltid funnits i olika former så som särskola, hjälpskola och integrerad undervisning (Börjesson & Palmblad, 2003:9-10). Vidare menar de att det finns två beskrivningar av historien. De menar att många relaterar "förr i tiden" som "den fasansfulla historien" där det var myndighetstvång, övergrepp, makt, fördomar och moralism mot de svaga i samhället. Vidare skriver de att man då borde se ljus på samhället idag då vi har bättre förutsättningar att göra det bästa för barnen i samhället. Samtidigt som detta sker har samhället förändrats då det idag finns andra svårigheter som gör att barnen inte kan leva upp till det förväntade och på så sätt riskerar att komma i kläm. Författarna nämner att "oavsett utgångspunkt tycks man alltså landa i samma lösningsförslag: mer – inte mindre- av insatser från expertisen" (Börjesson & Palmblad, 2003:10).

Ellen Key, lärare och barnrättsaktivist, hade en förhoppning att nittonhundratalet skulle bli barnets århundrade (Börjesson & Palmblad 2003:7) Barnombudsmannen (2000:8) menar att barnen har fått det bättre under detta århundrade, då synen på barn förändrades och man ser nu på barnet som en individ i ett demokratiskt samhälle. Börjesson och Palmblad (2003:7) nämner även kraven för en god utveckling inom vård, omsorg, och utbildning där man numera har möjlighet att gå i skolan och få tillgång till en bra hälsovård.

Synen på barn har förändrats under tid. Under perioden 1700-1800-talet var det inte ovanligt att man i de rikare familjerna lämnade bort sina nyfödda barn till en amma. Vid sju års ålder sändes barnet återigen bort för att gå i skolan eller arbeta. Familjer som hade det sämre ställt sålde barnen eller använde dem som pant vid politiska överenskommelser. "Kunde inte överenskommelsen hållas förgick man sig mot barnet: ofta skadade man det så att det blev handikappat eller man tvingades lämna bort det" (Grunewald, 1979:16). I Skandinavien var det vanligt att man lämnade bort sina barn som fosterbarn till en annan familj på grund av fattigdom eller för att modern avlidit (Grunewald, 1979:16-17).

Under perioden 1830-1880 sågs barn som överksamma i inläringen och i grund och botten syndiga till perioden 1890-1940 då man hade en mer moralisk syn på barn. Då menade man att barnet var ett naturbarn som betraktades som gott. Under perioden 1930 – 1980 såg man barn som främst rationella objekt och hade en könsneutral likhetssyn. Från 1985 och fram till idag har man en syn som handlar om de kompetenta barnen och ser dem som världsmedborgare och medaktörer som har rättigheter (Vallberg Roth, 2002:117,175).

Jesper Juul (1995:17,51) dansk familjeterapeut, skriver att "hierarkiskt uppbyggda, auktoritära patriarkaliska/ matriarkaliska familjestrukturer är på väg att bli historia"(Jesper Juul, 1995:17). Författaren menar att vi idag ser till det kompetenta barnet som skall behandlas med respekt. Även Dion Sommer (2005:152) menar att man gradvis gick från ett auktoritärt samhälle till ett mer tillåtande uppfostringssamhälle, det vill säga, barnens önsknings prioriteras före de vuxnas. Man anser nu barn som kompetenta, aktiva och begåvade men att det är tack vare att de vuxna alltid finns med i bilden eftersom barnet inte anses kunna själv.

## **2.2 Barndom**

Enligt Maria Eriksson, Åsa Källström Cater, Gunilla Dahlkild-Öhman och Elisabeth Näsman (2008:9) föds man in i barndomen, men det varierar hur många år som är just barndom då vissa barn tvingas växa upp fortare än andra. Vidare menar de att ett barns barndom bestäms utifrån åldersbaserade normer och regler. Dessa innebär att barn förväntas vara på ett visst sätt, vara på vissa ställen, så som i skolan, och göra speciella saker, till exempel läsa läxor och leka, både för att det ses som normalt för åldern och för att det socialt och kulturellt ses som önskvärt och lämpligt. (Eriksson m.fl, 2008:9).

Sven Hessle (1996:159-160) menar att barndomen är den period i livet då man är som mest mottaglig för intryck utifrån, på gott och ont. Hur omvärlden förhåller sig till det växande barnet spelar då extra stor roll. Barnet påverkas i den kontext den är född i och den vuxna har då en viktig del i barnets närmaste utvecklingszon. Vidare menar de att det som ses som normalt eller acceptabelt i en kultur kan betraktas som onormalt och oacceptabelt i en annan.

Gunvor Andersson (2001:144) menar att det inte finns någon universell barndom utan att barndomen alltid är beroende av dess kontext. Vidare menar hon att olika omständigheter, så som kön, klass och var man växer upp, leder till olika barndomar.

## **2.3 FN:s konvention om barns rättigheter (Barnkonventionen)**

År 1989 infördes FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) som omfattas av regler som skall värna om varje barns mänskliga rättigheter. Barnkonventionen är till för att barn skall få möjlighet att utvecklas som individer i en trygg miljö oavsett bakgrund. Barnkonventionen gäller för alla barn upp till 18 år. Barns rättigheter definieras i konventionen och oavsett kultur, religion eller andra särdragningar så skall barnets bästa komma i främsta rum. Sverige var ett av de första länderna som antog barnkonventionen år 1990. Målet var då att öka barnrättspolitikerna så att lagstiftningen respekterar, ger möjlighet till att varje barn får den trygghet i sin utveckling som de har rätt till samt att de får mer inflytande och delaktighet i samhället.

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet. (Utrikesdepartementet SÖ 1990:20, art.3.1)

Barnkonventionen använder sig av begreppet ”barnets bästa” som har blivit en av de avgörande aspekter som konventionen skall följa. ”Barnets bästa” är ett uttryck för att uppmärksamma barns välbefinnande, och detta menar Barnombudsmannen (2000:8) kan vara ett svårt begrepp eftersom det måste stödjas på kunskap och erfarenheter kring familjen och barnet och som oftast blir en stark koppling till barns behov av omsorg. Vidare nämner Barnombudsmannen (2000:17) femtiotalet som en tid då ett barnperspektiv växte fram och enligt Barnombudsmannen (2000:17) började den vuxna se barnet som en individ som har rätt till respekt och utrymme för sitt intresse. Den första lagstiftningen i Sverige kom på 20-talet, och då såg man barnet oavsett bakgrund.

## **2.4 Barnombudsmannen (BO)**

Under många år saknades en företrädare för barn som driver frågor med stöd av lagen om barns rättigheter. År 1993 blev Louise Sylwander den första svenska barnombudsmannen och hon fick tillträde 1 juli samma år. En av huvudfrågorna blev då om ombudsmannen skulle ägna sitt arbete åt övergripande frågor eller enskilda fall. För att inte kollidera med justitieombudsmannen eller andra myndigheters uppdrag valde man att inte låta barnombudsmannen ägna sig åt enskilda fall utan ägna sig mer åt övergripande frågor. (Barnombudsmannen.se, 2011-11-16).

Vart sjätte år blir en ny barnombudsman tillsatt och det blir då en ny person som får tillträda. Vår nuvarande ombudsman, Fredrik Malmberg blev utsedd den 17 november år 2008. Han har nu uppgiften att med kunskap och kvalitet representera barns rättigheter så att de kan känna trygghet, respekt och rättvisa under hela sin uppväxt. Barnombudsmannen (Barnombudsmannen.se 2011-11-16) nämner sina regelbundna besök till skolor och andra organisationer för att få kontak med barn för att få svar om vad de känner och tycker i olika frågor.

## **2.5 Anmälningsskyldighet/Anmälningsplikt**

I Lpfö98 (Skolverket, 2010:8-9) står det som riktlinje att man som förskollärare ska ansvara för att varje barn på förskolan får uppleva sitt eget värde genom att få sina behov tillgodosedda och respekterade. Vidare står det att arbetslaget i förskolan ska ha ett samarbete med hemmen angående barnens fostran och att arbetslaget tillsammans med föräldrarna ska samtala kring förhållningssätt och regler i förskolan. Verksamheten i förskolan ska ”präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran, och lärande bildar en helhet” (Skolverket, 2010:9). Arbetslaget i förskolan ska se till att barn som av olika skäl befinner sig i svårigheter av olika slag ska få det stöd och den stimulans de behöver. Enligt läroplanen (Skolverket, 2010:5) ska förskolan ”vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande” (Skolverket, 2010:5).

Den som arbetar i en myndighet som berör barn och unga eller i sitt yrke kommer i kontakt med barn eller unga ska genast anmäla till socialnämnden om han eller hon misstänker att ett barn eller ung person far illa eller riskerar att fara illa. Samma skyldighet gäller också den som arbetar inom privat verksamhet som berör barn och unga samt personal i vård och omsorg. Den som har anmälningsskyldighet kan inte vara anonym (Socialstyrelsen.se, 2011-11-14).



År 1924 kom första lagen om anmälningsskyldighet och den har under årens lopp skärpts och anpassats efter fler yrkesgrupper. De grupper som innefattas av anmälningsskyldighet är till exempel myndigheter vars verksamheter innefattar barn och unga samt socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Även allmänheten uppmanas att anmäla om man märker att något inte står rätt till med och kring ett barn i sin omgivning. Om man som privatperson gör en anmälan kan man vara anonym men man måste vara beredda att bistå med mer information till Socialstyrelsen och kontakta dem för kompletterande frågor. Om en anmälan görs av en anonym person ska den inte behandlas annorlunda än någon annan anmälan. (Socialstyrelsen, 2004:3) Detta kan då gälla andra föräldrar på förskolan, grannar eller släktingar med flera.

Socialstyrelsen (2004:3) uppmanar och anser att det är viktigt att det finns rutiner kring anmälningar, om hur, när, var och av vem en anmälan ska göras. Vidare menar Socialstyrelsen (2004:3) att det är viktigt att de olika verksamheterna, så som socialtjänst och de olika arbetsplatserna, samarbetar kring detta så de litar på och stöttar varandra i en svår situation. För socialtjänstens del måste ett misstänkt ”fall” anmälas så fort som möjligt för att underlätta det fortsatta arbetet även om det kan vara svårt att avgöra om fallet är tillräckligt för en anmälan. Även Staffan Olsson anser att det är ”viktigt att det finns tydliga regler på arbetsplatsen för hur en misstanke om vanvård, misshandel etc. ska handläggas” (Olsson, 2006:54-55).

Anmälningsskyldighet innebär att man har en ”skyldighet att genast anmäla till socialnämnden när de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden kan behöva ingripa till ett barns skydd” (Socialstyrelsen, 2004:10). Som förskollärare har man en skyldighet att anmäla om det rör uppgifter man fått reda på i tjänsten, då kan detta inte ske anonymt men om man däremot fått reda på uppgifter som privatperson på sin fritid innefattas man av allmänhetens uppmaning till anmälan och kan då ske anonymt. Om man som yrkesman väljer att inte anmäla är detta tjänstefel (Socialstyrelsen 2004:11).

Ett bra sätt att informera föräldrarna är enligt Socialstyrelsen (2004:49) att förklara och informera föräldrarna om att man har anmälningsplikt som pedagog och att socialnämnden har en skyldighet att utreda om det finns några missförhållanden kring barnet och på så sätt involvera föräldrarna i om de behöver hjälp och stöd. Återkoppling förekommer inte då socialtjänsten är hindrad från att ge information på grund av sin sekretess. Det de däremot kan göra är att bekräfta att en anmälan är mottagen och under utredning. De kan inte berätta hur det går med utredningen om inte vårdnadshavare godkänner att socialsekreterare ger förskolan information om utredningen. Om ett barn far illa måste pedagoger, vid minsta misstanke anmäla detta till socialtjänsten.

Den som överväger att göra en anmälan kan konsultera socialtjänsten innan en anmälan görs, utan att röja barnets identitet. Verksamheter som har anmälningsskyldighet bör ha tydliga rutiner för hur en anmälan ska göras. (Socialstyrelsen, 2011-11-14).

Mare Erdis (2007:72) menar att alla som arbetar med barn har ett ansvar att fullgöra anmälningsplikten. Vidare menar hon att man som pedagog i förskolan inte måste vara säker på att ett barn är i behov av hjälp eller skydd innan man gör en anmälan. Det är sedan upp till den kompetenta personalen på socialnämnden att avgöra om de

behöver ingripa eller inte och om det föreligger ett behov av skydd. Hon nämner även att många pedagoger kan uppleva anmälningsplikten som obehaglig men att detta absolut inte är en ursäkt för att inte utföra sina skyldigheter. Vidare menar författaren att anmälningsplikten är absolut och "eftersom personalen inom det offentliga har en skyldighet att fullgöra sin anmälningsplikt kan inte bestämmelsen om anonymitet tillämpas på dem" (Erdis, 2007:72).

### **3. TEORETISK FÖRANKRING**

#### **3.1 Tidigare forskning**

I detta avsnitt tar vi upp tidigare forskning där vi behandlar forskningslitteratur till ämnet i tre olika teman som är: Samverkan mellan förskolan och hemmet, att arbeta tillsammans, barn som far illa och centrala begrepp och teoretiska utgångspunkter.

##### **3.1.1 Samverkan mellan förskolan och hemmet**

I Lpfö98 (Skolverket, 2010:15) står det att samverkan mellan barn, föräldrar och förskolan ska vara en självklarhet. Det menas även att ansvaret för barn gällande fostran och utveckling är vårdnadshavarens, men att förskolan ska vara ett komplement för hemmet. Tydliga mål och riktlinjer är viktigt för barns och föräldrars inflytande i verksamheten (Skolverket, 2010:15). Vidare påvisar Lpfö98 (Skolverket, 2010:15) att alla som arbetar i förskolan skall känna ansvar och visa respekt för att bygga upp en tillitsfull relation mellan personal och familjer.

Lisbeth Flising, Gunilla Fredriksson och Kjell Lund (1996:28–29) nämner föräldrar, syskon och andra närstående personer som viktiga i barnens kunskapsutveckling. Dock menar författarna att personerna i barnets liv har vissa kriterier för att duga som resurspersoner, det vill säga man skall vara intresserad av barnet och dess tankar. Flising m.fl.(1996:28–29) menar även att många barn upplever att personer i deras närhet inte är intresserade i vad de gör och hur deras tankar går. Därför anser författarna att det är viktigt att barnets omgivning är trygg och att man ser till det kompetenta barnet som hela tiden försöker förstå sin omgivning. Kari Pape (2001:122) nämner barnet som kompetent, men att barnet i olika situationer inte kan komma underfund med vad som är förnuftigt och själv sätta gränser. Författaren menar att föräldrar skall sätta tydliga gränser för att det är en del i att vara tydlig i sin vuxenroll. Dock visar författaren på vikten av hur man sätter gränser för att det inte ska bli ett hinder i barns kreativitet och utveckling. Pape (2001:122) nämner Juul som menar att man ska möta barnet med respekt men att det finns vissa situationer där föräldrarna måste få lov att säga nej.

Socialstyrelsen (1988:78) menar att det inte bara är barnet som behöver personalens omsorg utan att det också är föräldern. Men hur mycket omsorg föräldern behöver menar Socialstyrelsen (1988:78) är upp till målsmannens mognadsgrad samt personlighetsstruktur. Detta avgör då på vilket sätt och hur mycket personalen ställer krav på föräldrarnas förhållande till sitt barn.

Ewa Ivarson Jansson (2001:17) betonar vikten i samarbetet mellan pedagogen samt vårdnadshavaren, för att inte barnet ska hamna ”mellan två stolar” menar författaren att pedagogerna ska få information om barnets välbefinnande i hemmiljön samt att vårdnadshavaren i sin tur skall ta ansvar för att få information om vad som händer barnet i verksamheten. Författaren betonar vikten i samarbetet mellan dessa ”två världar” för barnets välmående. En viktig punkt som poängteras av författaren är att samarbetet mellan vårdnadshavaren och förskolan kan se olika ut, och måste formuleras med varje familjs samt verksamhetens önskemål, möjligheter och förutsättningar.

Enligt Carl Norström (1999:77) har vårdnadshavare rätt att ta del och få en insyn i uppgifter rörande sitt barn i förskolan. Dock finns det undantag, Erdis (2007:76-77) tar upp att det finns fall där uppgifter kan hållas hemliga gentemot vårdnadshavare för att inte barnet ska fara illa. Erdis (2007:77) visar på att detta är en bestämmelse som ska användas i speciella fall, det kan vara att ett barn kan fara illa om vårdnadshavare får ta del i uppgifter, det vill säga att det inte räcker med att barnet känner ett obehag, utan det ska medföra allvariga skador för barnet för att det ska vara en uppgift som är sekretessbelagd.

När det gäller sekretessen menar Olsson (2006:91) att det inte råder sekretess mellan förskolor som ligger inom samma förvaltning/nämnd. Vidare menar författaren att man då måste bestämma själv vad som är lämpligt att berätta för andra pedagoger. När det gäller de olika avdelningarna på samma förskola menar Olsson (2006:91) att man bör lämna uppgifter om man har gemensamma arbetsuppgifter så som tvärgrupper, öppning och stängning eller att situationen kring barnet och dess föräldrar kräver att alla måste få informationen till exempel om ena föräldern inte får hämta sitt barn på förskolan. Vidare menar författaren att sekretess råder mellan BVC och förskolan (Olsson, 2006:48).

### **3.1.2 Att arbeta tillsammans**

För att kunna anpassa verksamheten efter barnens situation och förutsättningar menar Gunilla Müntzing och Christina Voss-Wikström (2008:39-41) att pedagogerna tillsammans ska planera hur innehållet i verksamheten ska se ut för att barnen ska utvecklas enskilt samt i grupp. Det är även viktigt att pedagogerna i arbetslaget fungerar bra tillsammans för att barnen ska känna trygghet med alla pedagoger. Bengt Persson menar ”att det nära samarbetet i arbetslaget bygger på tillit och förtroende för varandra och den kompetens var och en besitter” (Persson, 2007:155). Viktiga faktorer som har en betydelse för den pedagogiska kvalitén i förskolan menar Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan (2006:121-122) är relationen mellan antalet vuxna och barn, personalens pedagogiska erfarenheter och utbildning samt kommunikationen mellan lärare, föräldrar och barn. Ann Åberg och Hillevi Lenz Taguchi (2005:58, 69) menar att lärande bygger på samspel mellan barn, miljö och vuxna, där upplevelsen och den egna nyfikenheten är grunden för ett livslångt lärande. Författarna menar även att pedagogerna i ett arbetslag inte alltid behöver komma överens om allting, då detta skulle vara enformigt. Det handlar om att lyfta fram olikheter och använda det för att utveckla och utmana barns lust att lära.

Vi vet att vi tänker och gör på olika sätt, frågan är hur vi lyssnar och använder oss av varandras olikheter i arbetslaget. Är vi lika nyfikna på varandra som på barnen? Om vi menar att det är värdefullt att synliggöra barnens olikheter måste det av samma skäl vara viktigt att lyfta fram de vuxnas olikheter i ljuset. Vem är du, vem är jag? Vad kan du, vad kan jag? Hur tänker du, hur tänker jag? Det blir omöjligt att bli varandras kompetenta kollegor om vi inte är nyfikna på varandra (Åberg och Lenz Taguchi 2005: 131).

Müntzing och Voss-Wikström (2008:37-42) betonar pedagogernas människosyn då den påverkar arbetet i verksamheten, men även barnens syn på lärande, arbete och syn på varandra. Dock menar författarna att det inte räcker med att man har samma människosyn utan att man också ska lägga vikt vid ett arbete med en liknande

pedagogiksyn. Författarna nämner tre grundpelare i all inläring. De tre grundpelare handlar inte om pedagogiken i första hand utan om människan - barnet. Den första grundpelaren handlar om trygghet, att man duger som man är och att man ska vara tolerant för egna och andras styrkor och svagheter. Den andra grundpelaren handlar om glädjen över vad verksamheten och barnet åstadkommit. Den tredje är att varje individ är unik och detta är en tillgång som berikar lärandesituationerna och gör den mer spännande. Persson (2007:12) lyfter fram specialpedagogiken som ett kunskapsområde med ett ursprung i det pedagogiska systemet. Specialpedagogiken är till för att stötta den vanliga pedagogiken i olika sammanhang då variationen av barns olikheter medför att den vanliga pedagogiken inte räcker till.

### 3.1.3 Barn som far illa

Barbro Hindberg (1999:33) menar på att arbetsbelastning, arbetssituation och personalens utbildning och kompetens spelar stor roll om barn som far illa ska bli sedda eller inte. När det finns misstankar om att ett barn far illa menar Hindberg (1999:33) att det inte bara syns på barnets beteende utan också på föräldrarnas. Hon menar att det till och med kan vara så att föräldrarnas beteende uppmärksammas först. Författaren nämner en studie som är gjord i Stockholm som visar att det ofta går väldigt lång tid mellan en misstanke om att ett barn far illa tills att en anmälan görs. I genomsnitt tog det drygt ett år. Dessutom visar studien att förskolepersonalen bara anmälde en tredjedel av alla de barn det fanns misstanke om for illa (Hindberg, 1999:144).

Enligt Margareta Bäck-Wiklund och Tommy Lundström (2001:21-22) far barn illa på grund av "en rad olika faktorer, såväl faktiska förändringar av barns uppväxtvillkor och i deras beteendemönster, (ökat missbruk, ändrade mönster i kriminalitet), som förändringar i samhällsklimatet" (Bäck-Wiklund & Lundström, 2001:21-22) i institutionella åtgärder och lagstiftningen. Vidare menar författarna att undersökningar om vilka barn som i störst utsträckning blir omhändertagna alltid pekar i samma riktning. Det rör sig både nu och förr om invandrarfamiljer, familjer med ensamstående mödrar, familjer där det förekommer arbetslöshet hos föräldrarna, fattiga familjer och familjer som är beroende av bidrag.

Hessle (1996:161) anser att möjligheten

att bedöma om ett barn far illa eller inte är således beroende av vår förmåga att skilja ut vad som är allmängiltigt och universellt respektive kulturellt bestämt från det som är unikt för det aktuella barnet i en speciell situation (Hessle, 1996:161)

Vidare menar författaren att man måste kunna urskilja hur barnen normalt skulle reagera på olika situationer för att förstå om barnet far illa. Genom att föra en dialog med barnen och betrakta dem som subjekt kan man urskönja barn som far illa mot barn som inte gör det. Samtidigt menar författaren också att varje barn är unikt och att alla därmed kan reagera väldigt olika i snarlika situationer. (Hessle, 1996:161)

Om ett barn far illa måste pedagoger, vid minsta misstanke anmäla detta till socialtjänsten. Ena dagen får Socialstyrelsen kritik om att de gör alldeles för lite och att allt tar för lång tid när det gäller ett barn som misstänks fara illa, medan andra dagen få kritik för att de ingripit i onödan. (Hessle, 1996:158). Vidare menar Hessle

(1996:158) att man måste göra en nyanserad och kompetent bedömning av barnets situation då vad man än beslutar att göra får konsekvenser för barnets utveckling.

Hessle (1996:165) menar att vuxna måste vara kapabla till att visa dubbel beredskap om ett barn utsätts för en situation som går utöver deras vanliga förmåga att organisera sina resurser mot stress. Med dubbel beredskap menar författaren att man måste kunna lyssna till det barnet frambringar genom vad det berättar om vad som inträffat och att man måste vara beredd att hantera den förvirring barnet känner och kämpar med när det försöker åstadkomma något de inte riktigt förstår själva. Ett barn måste känna till skillnaden på fantasi och verklighet för att bli säker på vad som är vad.

Hessle (1996:160) tar upp det faktum att det finns forskning som visar att fysisk åga som disciplinering i uppfostran är skadligt för barn i alla avseenden och i alla kulturer. Vidare menar han ”att handlingar som uppfattas som misshandel i ett samhälle är oskadliga då de ingår som kulturella delelement i ett annat samhälle” (Hessle, 1996:160).

### **3.2 Centrala begrepp och teoretiska utgångspunkter**

De kategorier av barn som far illa som nämns nedan är de som vi kommer att utgå från i vår resultatdel, analys och diskussion. Vi kommer även ta upp det sociokulturella perspektivet där lärande i samspel är i fokus.

#### **3.2.1 Olika kategorier av barn som far illa**

Detta kan definieras olika och det är alltid en balansgång var gränsen går. Socialstyrelsen (2004:35-37) har tagit fram olika situationer där barn riskerar att fara illa.

- Fysiskt våld: Detta innefattar till exempel då ett barn blir slaget, nypt, knuffat, kastat, förgiftat, bränt och skållat med mera. Alltså då ett barn får en kroppsskada som inte är åsamkat av barnet självt.
- Psykiskt våld: Om ett barn blir utsatt för nedvärderande/nedbrytande behandling vid upprepade tillfällen eller förlöjligande, utfrysning, ofrivillig isolering från sociala kontakter eller fostran till kriminalitet med mera utsätts det för psykiskt våld.
- Sexuella övergrepp: Alla former av sexuella handlingar mot barn är övergrepp.
- Kränkning: Detta kan förekomma genom utfrysning, kränkande kommentarer om språk eller utseende med mera och/eller nedvärderande behandling fysiskt eller verbalt inför andra personer.
- Fysisk försummelse: När ett barns vårdnadshavare, ofta under lång tid, låter bli att ge någon bra omsorg fysiskt.

- Bristande omsorg: Försummelse av hygien, vård, kost, omvårdnad, kläder i rätt storlek till de olika årstiderna, sömn med mera. Att utsätta barn, vid upprepade tillfällen, för hög bullernivå eller i sammanhang där drog- och alkoholmissbruk förekommer är också exempel på bristande omsorg.
- Psykisk försummelse: När barnets huvudsakliga behov av fostran, tillhörighet, uppmärksamhet och utveckling med mera inte tillgodoses utan snarare ignoreras.

Vidare menar Socialstyrelsen (2004:37) att en händelse inte måste vara alldeles nyligen inträffad för att anmälas. De menar på att barnet ibland måste ha socialtjänstens hjälp att bearbeta det inträffade, om det till exempel rör sig om sexuella övergrepp som inträffat för länge sedan. Även om det inträffade skedde för en tid sedan kan man inte veta om situationen fortfarande är riskfylld för barnet.

Regeringens (2004:41) definition av utsatta barn är till stor del densamma som Socialstyrelsens definition av barn som far illa (se ovan). Även barn till utvecklingsstörda och till misshandlade kvinnor ingår i denna kategori. Vidare menar regeringen på att man inte kan sätta olika barngruppers behov mot varandra utan att man ser till varje barns behov, av stöd och skydd, i den speciella situationen.

### **3.2.2 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande**

I Lpfö 98 (Skolverket, 2010:6) menas det att kunskap inte enbart är ett begrepp utan det är också en uttrycksform som genom samspel med varandra skapar förutsättning för förståelse, förtrogenhet, fakta och färdighet. En av förskolans målsättningar är att skapa en social gemenskap där barnen visar respekt och tar hänsyn till varandra och där man också skapar en miljö som barnen känner sig trygga i. Ett annat mål som förskolan ska sträva mot är att barnen både enskilt och i grupp arbetar så att de utvecklar samtal och reflektioner som också blir utforskande och skapande.

Karsten Hundeide (2008:8) nämner Vygotskij som menar att i ett sociokulturellt perspektiv utvecklas ett lärande i samspel med andra. Genom att man utbyter erfarenheter och kunskaper med varandra lånar man och byter information. Eftersom alla besitter olika kunskaper kan man uppfatta världen på olika sätt och genom kommunikation kan man ta del i andras kunskaper och detta blir då till en läroprocess. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006:26) menar att det måste finnas personer med olika kunskaper och perspektiv för att mångfald och variation som bidrar till utveckling både individuellt samt i grupp. Olga Dysthe (2003:81) nämner Vygotskij som menar att barnet är i en utvecklingszon, det vill säga i en zon som man utvecklar från att få stöd från någon annan till att man klarar av någonting på egen hand. Men utvecklingszonen kan se annorlunda ut beroende på barnet, två olika individer kan ha samma bas men är i olika utvecklingszoner. Lpfö98 (Skolverket, 2010:12) menar därför att verksamhetens miljö skall anpassas efter varje barngrupp samt den enskilda individen.

Enligt Lpfö 98 (Skolverket, 2010:12) skall förskolan arbeta så att varje barn stimuleras och inhämtar kunskap så att barnen får en förståelse för sig själva och sin omvärld. Det står också att för ett livslångt lärande ska förskolan sträva efter att varje

barn erövrar nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter. Verksamheten ska även uppmärksamma och hjälpa de barn som behöver stöd i sin utveckling och erbjuda en god miljö för utforskning, nyfikenhet och lust att lära. Vidare framhålls vikten i den sociala utvecklingen där man tillsammans bygger upp en relation i gruppen som man ska känna sig trygg i (Skolverket, 2010:13).

Ett centralt begrepp inom det sociokulturella perspektivet är ”artefakt”. ”Artefakt” är det fysiska och mentala verktyg som människan använder för att underlätta i sin tillvaro. Hundeide (2006:8) finner språket som en artefakt det vill säga ett verktyg för att skapa kontakt och bli delaktig i den sociala omgivningen. Hundeide (2006:8) skriver att språket och kommunikationen är präglad i det sociokulturella perspektivet som ligger som grund för barnet och dess omgivning. Författaren menar även att barnet föds i en social värld och strävar efter att kommunicera med andra.



## **4. MATERIAL OCH METOD**

I detta avsnitt beskriver vi vår valda metod för detta arbete. Vi redogör även för vilken undersökningsgrupp vi använder för att utföra vår kvalitativa undersökning. Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning genom samtalsintervjuer för att besvara våra frågeställningar: hur ser pedagogernas förhållningssätt till anmälningsplikten ut, hur ser föräldrakontakten ut i samband med en anmälning samt hur och när får en förälder reda på att en anmälan är gjord? Vi kommer även att i utförandet redogöra för hur intervjuerna gick tillväga och i vilken miljö vi utförde intervjuerna.

### **4.1 Kvalitativ forskningsmetod**

Vi har valt att i vår undersökning använda oss av intervjuer som kvalitativ forskningsmetod för att vi vill ha djupare svar från svarspersonernas erfarenheter. Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud (2004:256) nämner att genom att ha en mindre svarsgrupp med öppna frågor får respondenten utrymme för djupare svar. Den kvalitativa forskningsmetoden är inte en metod som skall generalisera, kartlägga och förutsäga svaren. Den kvalitativa samtalsintervjun är en produktiv metod för att få tillgång till andra personers erfarenheter och upplevelser inom ämnet. Esaiasson m.fl. (2004:289) hävdar också att det inte är individerna i en respondentintervju som är intressanta utan de tanke-kategorier som de kan bidra med att synliggöra.

### **4.2 Undersökningsgrupp/Urval**

För att kunna relatera till vårt syfte och kunna svara på våra frågeställningar har vi intervjuat förskolepedagoger som alla är verksamma i förskolan. Vi har valt dem för att få klarhet och en djupare förståelse om hur pedagoger i förskolan ser på anmälningsplikten och allt vad den medför så som till exempel föräldrakontakten och samarbetet mellan så väl arbetslag som hemmet.

Vi har intervjuat fem pedagoger som alla arbetar i förskolan varav fyra stycken är förskollärare och en är barnskötare. Vi har valt att intervjua pedagoger som vi har haft kontakt med genom vår lärarutbildning på ett eller annat sätt. Pedagogerna vi intervjuat arbetar i två olika stadsdelar, på tre olika avdelningar, i Göteborg. Pedagogerna behövde inte ha mycket erfarenhet inom ämnet för att kunna svara på intervjufrågorna då vår undersökning går ut på att få en större förståelse kring hur man som verksam pedagog förhåller sig och tänker kring anmälningsplikten generellt och inte i specifika fall. Vi valde pedagoger vi känner till, och som känner till någon av oss, då vi kände att de har en större tillförlitlighet till oss och förhoppningsvis kan öppna sig och vara mer raka i sina svar.

### 4.3 Presentation av intervjupersoner

Vi har valt att presentera intervjupersonerna med deras utbildning och namn för att det ska bli tydligare att följa med i texten genom arbetet. På grund av sekretesslagen har vi valt att nämna intervjupersonerna med fiktiva namn.

- Pia är 52 år, utbildad förskollärare och har arbetat i 13 år. På den förskola hon arbetar nu har hon varit i 3 år. Hon arbetar i en barngrupp med 20 barn och 3 pedagoger.
- Maria är 58 år och utbildade sig till förskollärare i sitt hemland Danmark för 35 år sedan. Hon har arbetat i Sverige på samma förskola ända sedan dess. Maria arbetar på samma avdelning som Pia.
- Lisa är 48 år, utbildad förskollärare och har arbetat i 23 år. Hon har arbetat på förskolan där hon är nu i 3 år. Lisa arbetar på en avdelning med 13 barn i åldrarna 1-3 år och där arbetar tre pedagoger.
- Karin är 45 år och är barnskötare och har arbetat i barnsomsorgen i 23 år, hon har arbetat 3 år där hon är nu. Hon arbetar på samma avdelning som Lisa.
- Jessica är 25 år och nyexaminerad förskollärare sedan 2 år. Hon har arbetat på samma förskola sedan hon började arbeta. Jessica arbetar i en barngrupp med 16 barn i åldrarna 1-3. På avdelningen arbetar 3 pedagoger.

### 4.4 Genomförande

Vi startade hela arbetet med att söka efter relevant litteratur på biblioteket samt på internet för att få en djupare förståelse och kunskap om ämnet. Nästa steg var att ta kontakt via telefon med förskolor som vi tidigare under utbildningen kommit i kontakt med. Vid samtalet informerade vi om vårt syfte med vår undersökning och efterfrågade svarspersoner som ville delta i vår undersökning. Svarspersonerna bestämde tid och plats för att det skulle underlätta för dem i sin vardag i barngruppen.

Därefter arbetade vi fram en intervjuguide med nitton frågor och stödord för egen del. Innan intervjun skulle äga rum mailade vi intervjufrågorna till respektive svarsperson för att de skulle få tid till att reflektera kring hur det är i verksamheterna och vad de har för erfarenheter kring anmälningsplikten med mera. Vi valde att ha mestadels deskriptiv form på våra intervjufrågor, det vill säga; vad och hur frågor, detta för att undvika varför-frågor som kan få svarspersonen att känna sig utfrågad, vilket kan leda till att de känner sig obekväma. Vi gjorde på detta sätt för att frambringa svarspersonens beskrivningar utifrån dennes verklighet (Esaiasson m.fl 2004:290). Esaiasson m.fl (2004:290) nämner att man kan ha uppvärmningsfrågor för att skapa en god stämning. Vi har därför valt att inleda varje intervju med uppvärmningsfrågor som till exempel, personuppgifter och beskrivning av verksamheten som de för tillfället arbetar i.

Svarspersonerna valde att bli intervjuade på deras arbetsplatser. Staffan Stukát (2005:40) nämner vikten i en ostörd miljö där man strävar efter att få ett lugn och en trygghet. Stukát (2005:40) nämner även att svarspersonen själv ska få välja var denne vill utföra intervjun för att få svarspersonen att känna sig så trygg som möjligt. Varje

intervju tog cirka 25 minuter och detta utfördes under tre dagar. Samtliga intervjuer skedde under pedagogernas arbetstid.

Innan vi påbörjade varje intervju informerade vi svarspersonen om att det var helt anonymt och frågade om de sett intervjufrågorna. Vi har använt oss av röstinspelningsfunktionen på våra mobiltelefoner för att dokumentera hela intervjun. Vi har kort efter genomförd intervju transkriberat ljudet till text för att lättare kunna få en överblick över samtalen. Esaiasson m.fl. (2004:294) menar att man bör spela in intervjun, men att man även skall skriva ut intervjun. Vidare menar författaren att man bör föra anteckningar i ett block för att se upptagen ut så att inte svarspersonen skall känna sig besvärad under tystnad. Vi har båda varit delaktiga under samtliga intervjuer men vi varierade mellan att intervjua och skriva anteckningar.

#### **4.5 Etisk hänsyn**

I och med att vi valt ett känsligt ämne, anmälningsplikten i förskolan, har vi varit noggranna med att informera respondenterna om individskyddskravet som råder vid forskning.

Vi har utgått från de fyra allmänna huvudkraven på forskning, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att man ska informera svarspersonen om tillvägagångssättet, syftet med undersökning och att deras medverkan är frivillig. Detta gjorde vi när vi tillfrågade pedagogerna och innan varje påbörjad intervju. Med samtyckeskravet menas det att svarspersonen själv ska bestämma om den vill medverka eller inte. Konfidentialitetskravet innebär att man ska informera om konfidentialiteten i arbetet. Slutligen berättade vi att det material vi samlat genom intervjuerna endast används i denna studie och på så vis tillämpade nyttjandekravet (Stukát, 2005: 131-132).

#### **4.6 Validitet**

Under samtliga intervjuer har vi valt att använda oss av ljudinspelning och anteckningar för att uppnå en validitet dvs. tillförlitlighet i arbetet. Ljudinspelning för att kunna gå tillbaka och kontrollera vad som verkligen sades under intervjun och anteckningar för att anteckna mimik och kroppsspråk då detta inte kan upptas genom ljud och lätt glöms bort. Enligt Esaiasson m.fl. (2004:61) formuleras intervjufrågor efter en teoretisk nivå, medan man gör själva intervjun på en operationell nivå. Detta menar författarna kan vara det svåra men samtidigt mest centrala problemet i en empirisk undersökning då gester och kroppsspråk lätt glöms bort. Vi har båda varit delaktiga under alla fem intervjuer för att få en så bred uppfattning som möjligt. Stukát (2005:41) anser att det är en fördel att vara två personer som utför intervjun för att man då kan upptäcka mer i och med att man har olika fokus i intervjun.

## 5. RESULTAT

I detta avsnitt kommer vi att redovisa resultaten utifrån de olika intervjufrågorna. Vi har valt att redovisa och sammanfatta en fråga i taget. Detta för att det ska bli så tydligt och lättförståeligt som möjligt.

### 5.1 Anmälningssplikten

På frågan om anmälningssplikten fick vi liknande svar från samtliga pedagoger. Alla ansåg att det är en väldigt viktig plikt och Lisa, Pia och Karin påpekade det faktum att de gör det för barnens skull och man alltid ska utgå från barnen i sådana här frågor.

Det är ju bra att anmälningssplikten finns och att den ska utgå ifrån barnen. (Pia)

Att vi har anmälningssplikten som skyldighet, ja det tycker jag är bra. Den är ju för barnens skull naturligtvis. Vem annars skulle kunna se och upptäcka saker om inte vi i barnomsorgen? (Lisa)

Både Maria och Pia som har arbetat i många år inom barnomsorgen påpekar att lagen skärptes för ett antal år sedan. De båda tycker att detta är bra och anser att de själva blivit mer observanta. Alla påpekar även svårigheterna med anmälningssplikten och Lisa menar att det kan bli misstolkningar medan Pia menar att det är mycket att ta hänsyn till och Jessica ser svårigheter med föräldrakontakten och hur man ska hantera det.

Det är jätteviktigt att man har ögonen öppna hela tiden och ser allt som händer och sker. Men sedan om man väl skulle se något som händer, då kommer det svåra att med kontakten med föräldrarna, hur man ska bete sig där. (Jessica)

Den lagen skärptes ju, det är viktigt att den finns och den ska ju utgå ifrån barnen. Kanske den inte alltid gör kan jag ju tycka, det är ju väldigt mycket det ska tas hänsyn till. Men det är ju bra att det finns, det är det. (Pia)

När vi frågade om de hade varit med om några fall som lett till en anmälan svarade samtliga nej. Karin, Pia, Maria och Lisa har alla varit med om incidenter där de varit extra uppmärksamma och haft kontakt med sina respektive enhetschefer angående sina misstankar. Jessica däremot har ingen erfarenhet av några misstankar alls under sina två år som förskollärare.

Inte som har gått hela vägen nej. Diskussioner och misstankar och vi har pratat med vår rektor och så men inte som har lett till någon anmälan. Men vi har ju haft incidenter där vi har varit extra uppmärksamma och dokumenterat runt omkring då och följt upp och pratat med vår chef om hur vi ska hantera detta och fått råd av henne om det. (Pia)

Nej, det har jag faktiskt inte, med tanke på att jag har jobbat här i, jaa, snart två år. Nej just i denna stadsdelen generellt så är det inte jättevanligt att det sker anmälningar faktiskt. (Jessica)

På frågan om hur en anmälan går till var alla lika i sitt svar. Om man misstänker något diskuterar man detta i arbetslaget för att höra om de andra uppfattat samma tecken, om så är fallet, diskuterar de frågan med enhetschefen som sedan tar det

slutgiltiga beslutet om en anmälan skall göras eller om det blir ett samtal med de som är berörda det vill säga föräldrar och pedagog från avdelningen.

Misstänker man att ett barn far illa så pratar man först igenom det i arbetslaget och sedan pratat man tillsammans med chefen. Sedan är det hon som tar det slutgiltiga liksom ansvaret för att det sker en anmälan. Det är hon som, ah, ringer till socialtjänsten då och gör den här anmälan. (Jessica)

Om man misstänker att ett barn far illa menar Pia att det är viktigt att alla i arbetslaget har samma uppfattning om fallet, så att det inte blir personliga infallsvinklar. Vidare menar Pia att det ibland räcker med ett samtal med föräldrarna för att saker ska klaras upp.

Det första man gör är att man pratat med sina i arbetslaget och liksom ser om man sett samma tecken [...] Är det bara jag som tycker så kanske man tittar liksom ett steg till är det jag som är så att det inte är personliga infallsvinklar i det hela. [...] Det finns ju de som faktiskt kan vara tacksamma att saker och ting uppdagas [E]na föräldern kan ju uppleva att det är bra att saker kommer fram och sådant där (Pia)

Då ingen av svarspersonerna har någon erfarenhet av att anmäla något svarade samtliga nej på frågan om de varit tveksamma till att anmäla. Dock ansåg Lisa att man inte får vara för snabb i sin bedömning. Medan Pia inte känner någon tveksamhet över att göra en anmälan.

Om man har hört någonting så försöker jag vrida och vända på frågan många gånger, nee det var ingenting, för det är så viktigt det här, så man får inte vara för snabb många gånger, nee man får inte vara för snabb. För det kan förstöra för helfamilj, hela familjebiten. Inte bara personal- familj utan även familj hemma vuxen- vuxen. Det beror ju helt och hållet på vad det är (Lisa)

Nä inte eftersom vi, vi har ju en liksom en skyldighet så att skulle det gå så långt som sagt nu har jag inte varit i den situationen så att det har gått hela vägen men jag känner snarare tvärs om liksom att nee man får absolut inte tveka. (Pia)

Samtliga skulle rådfråga sina kollegor i arbetslaget innan de gör en anmälan så som de också svarat i frågan om hur en anmälan går till. Karin utvecklade sitt svar och skulle även kontakta specialpedagogen och be henne komma och titta.

Då skulle jag höra med (rektorns namn) fast, eller ja man diskuterar i arbetslaget, men annars skulle jag väl höra med (rektorns namn) först innan (Maria)

Ja, det skulle jag garanterat göra. (specialpedagogens namn) antagligen, vår specialpedagog. [...] Be henne komma hit och titta och, ja det skulle jag garanterat. Så man har liksom lite bakom sig i alla fall. För skulle det nu visa sig att det inte är någonting så känns det ju jobbigt att ha dragit igång en sådan sak (Karin)

Maria, Pia och Lisa säger att de generellt inte skulle samarbeta över avdelningarna om det inte rörde något barn vars syskon går på en annan avdelning. Vidare menar Pia och Maria att det kan behövas information till de andra avdelningarna i specifika fall där en förälder inte får hämta och för att det ska finnas kunskaper kring ett fall för att inte barnen ska fara mer illa. Lisa säger att hon skulle informera de andra avdelningarna om det finns risk att föräldern kan komma upprörd till förskolan. Jessica och Karin skulle däremot samarbeta med de andra avdelningarna från början.

Det beror ju på vad det handlar om. Om det är syskon med i bilden och sådant där (Lisa)

Ja jag tror det. De kommer ju att få detta barnet sedan, någon av dem (Karin)

Det är ju klart att om det är samma familj då måste man ju höra [...] om de har känt samma oro för då har man ju samma föräldrar men, har jag en förälder som säger något till mig så behöver ju inte alla personalen i hela huset veta att just det. Det tycker jag (Maria)

Maria och Pia påpekar att vi har en skyldighet att göra en anmälan enligt lagen och tror att pedagoger tar den på allvar och anmäler om de skulle misstänka något.

Jag vet inte det, [...] det kanske var lätt att smita undan när det inte står att vi måste göra det, nu står det att det är vår skyldighet och då måste man ju göra det (Maria)

Jag tror ju att de flesta tar den här lagen på ett väldigt stort allvar faktiskt, att det står att vi har en, det är ingenting vi bör utan vi ska, det är vår skyldighet (Pia)

Jessica menar att vi har en anmälningsplikt och att vi ska anmäla vid minsta misstanke men tror inte att man gör det för att man inte vill dra igång en process där man inte känner sig säker på sin sak och i sig själv.

Det kan ju också vara att man är rädd liksom, eller att man ser det men att man liksom inte såhär, ja nej, nää jag gör nog ingenting, det är nog ändå ingenting eller liksom såhär att man vågar inte riktigt kanske. Jag kan tro att det är så i vissa fall. [...] Vi har en anmälningsplikt och vi ska ju anmäla vid minsta misstanke liksom men jag tror nog tyvärr att det kan vara så. Och så vissa som inte kanske känner sig säkra i det, i sådana sätt och i sig själva (Jessica)

Lisa och Karin anser att det inte är vanligt att göra en anmälan på grund av att det inte behövs och att de själva anser sig arbeta i ett professionellt arbetslag och i ett område där det inte har stött på missförhållanden.

De som jag har jobbat med de är proffsiga ändå. Så jag kan inte se att det har hänt för lite. Att det har anmälts för lite, inte där jag har jobbat. Kanske om jag hade jobbat i ett, i ett annat arbetslag eller på en annan förskola eller i ett annat område där jag ser att eller att jag känner att de bara ser mellan fingrarna, då kanske jag hade svarat ja (Lisa)

Jag tror inte att det är så vanligt. [...] Förhoppningsvis för att det inte behövs, att det inte är så mycket problem. Jag hoppas ju det i alla fall att det är beror på att det inte är det att personalen inte vågar, det får man ju verkligen inte hoppas. [...] Jag har ju gått igenom många barn om man säger så och jag har aldrig stött på sådana missförhållanden, så att jag tror inte att det är så vanligt ändå (Karin)

Samtliga tror att den vanligaste orsaken till en anmälan är fysiskt våld då detta syns men Jessica och Lisa nämner även bristande omsorg och psykiskt våld som vanliga orsaker.

Aga, fysiskt våld tror jag, det är lätt att se, tyvärr. Jag menar psykisk åga är ju lika illa men det syns ju inte. (Lisa)

Att barnet är smutsigt kanske, inte rena kläder och man tycker liksom att det kanske luktar illa och så där, att man misstänker att föräldrarna inte kan ta hand om sitt barn tänker väl jag, kanske är hungrig hela tiden alltså att den kanske inte får mat, tillräckligt med mat hemma och så där och sedan är det väl även såhär att man ser blåmärken och sådant och misstänker att det blir slaget, det är väl de främsta orsakerna. (Jessica)

Pia nämner även att hon tror att de barn som far illa i missbrukarhem redan finns i socialtjänstens vård. Karin menar att allt inte behöver leda till en anmälan utan kan lösas genom samtal med föräldrarna.

Barn som far illa i ett missbrukarhem, alltså de kanske redan är i den här, det här nätet, uppfångade av nätet, så att samtal och sådant kan komma från andra sociala myndigheter och från BVC. (Pia)

Alltså jag har ju varit med om sådana här saker då man tycker att barnen har varit smutsiga och du vet det här, de har söndriga kläder och så här, men det har jag ju tagit med föräldrarna liksom, det har jag ju inte gjort en anmälan av direkt. (Karin)

Alla menar att barn kan fara illa genom allt från fysiskt våld till psykiskt våld men Pia och Lisa går mer in på vad man har för förhållningssätt till barnen. Medan Karin och Jessica anser att det även har med hygien att göra.

Men det kan ju vara allt, få inget gehör eller [...] Det är allt, otrygghet räcker för mig. (Lisa)

Det kan vara så mycket egentligen, men det man får gå till hur den som utsätts känner, hur den upplever, alltså det kan vara allt från ord till det fysiska så att det jaa förhållningssätt och allting. (Pia)

Det är väl mest om man hör att de blir slagna [...] det där med att slå med rösten att man kan göra det är ju lika. (Maria)

Då ingen av pedagogerna har erfarenhet av att göra en anmälan blev svaren på frågan om den vanligaste åtgärden varierande. Karin tänker att man anordnar ett möte med pedagog, föräldrar, chef och socialtjänst för att förhoppningsvis få klarhet i situationen. Maria är tveksam till hur man går tillväga men tror att den vanligaste åtgärden är ett möte med föräldrarna för att se hur man ska gå vidare och menar att det kan finnas saker som föräldrarna uppskattar att de kan få hjälp med. Pia däremot menar att åtgärden ser olika ut beroende på situationen. Jessica och Lisa är inte insatta i denna fråga och visste inte vad de skulle svara.

Jag tror väl att man börjar med att sitta ned och prata med föräldrarna jag vet inte [...] det kan ju vara en förälder som kanske tycker att det är skönt att man anmäler det vet man ju inte, som kanske inte har klarat det själv. (Maria)

Alltså det måste ju bero på vad anmälan handlar om. Vad det får för konsekvens, det kan bli allt ifrån liksom att man (föräldrarna) kan få stöd och prata med resursteamet eller att ett barn omhändertas men det är ju inte så vanligt. (Pia)

Jessica, Lisa och Karin har aldrig fått någon information om anmälningsplikten eller något annat från socialtjänsten eller BVC. Däremot säger Maria och Pia att BVC och socialtjänsten har kontaktat dem för att få information om barns utveckling, dock måste vårdnadshavare vara informerad om detta.

Samtal och sådant kan komma från andra sociala myndigheter till oss från BVC [...] det kan vara att BVC ringer om utvecklingen om barnet [...] Vårdnadshavare ska ju vara informerad. (Pia)

## 5.2 Föräldrakontakt

Pia, Maria och Karin tycker alla att man ska ha en föräldrakontakt innan man gör en anmälan för att se om föräldrarna upplever situationen lika. Karin tror även att det finns ett speciellt tillvägagångssätt som man ska följa i sådana här situationer men vet inte hur detta ser ut. Medan både Pia och Maria säger att man ska ha ett samtal med föräldrarna för att få dem att öppna sig, för att de inte ska känna sig utsatta och påhoppade. Lisa vet inte hur man ska göra med föräldrakontakten mer än att man kontaktar sin chef som får ta vidare kontakt. Jessica däremot har pratat med sin chef och fått den uppfattningen att chefen tar kontakten med föräldrarna efter att en anmälan har gjorts.

Alltså jag vet inte, det här är ju något man får ta reda på för jag tror att det är ett visst tillvägagångssätt, man ska ha. (Karin)

Vi ska ju ha den kontakten innan. Ofta är det ju att man pratar om liksom att nu har vi sett på barnet att det är, att det liksom har skett en förändring [...] alltså man försöker beskriva barnet hur det fungerar här, har du sett tecken på det hemma? (Pia)

Det är inte jag som ska ta den kontakten utan det är hon (rektorn) som tar den kontakten. [...] Hon (rektorn) sa väl att först efter man har anmält tar hon kontakt med föräldrarna liksom, och inte innan. (Jessica)

## 5.3 Kunskap om anmälningsplikten

Alla är eniga om att frågan om tillräcklig kunskap om anmälningsplikten bör diskuteras på studiedagar då de känner att de inte har tillräckligt med kunskap. Lisa menar att sådana här saker måste uppdateras då och då och Karin menar att hon fått kunskap genom erfarenhet. Jessica tycker att det borde finnas en handlingsplan i stadsdelen eller för hela Göteborgs stad.

Man kan ju aldrig bli färdig tycker jag, det behöver ju uppdateras hela tiden [...] vi håller på med likabehandling och kränkning. Det jobbar vi med hela tiden, på studiedagar och APT (arbetsplatsträff). (Lisa)

Den kunskapen man har för den sitter nog lite i ryggraden med arbetet, att man kan känna igen saker och ting. (Karin)

Samtliga upplever att på grund av för stora barngrupper och brist på personal så kan det vara svårt att upptäcka utsatta barn.

Inte alltid, gör man ju säkert inte det. Jag menar det är ju olika från dag till dag alltså har du en stressig dag, är det dåligt om personal alltså då överlever du bara. (Karin)

Nej. Det är för stora barngrupper, som det vanliga svaret är. Tyvärr är det ett traditionellt svar nu. Det går nästan på rutin att säga det. Tråkigt nog. Men så är det. (Lisa)

Pia och Maria menar att de tysta barnen kanske försvinner i mängden medan de utåtagerande barnen upptäcks snabbare.

Men det är ju de här tysta som gör som man säger som slinker in och försvinner i mängden. [...] De här som agerar utåt när de far illa dem märker man ju snabbt. (Pia)



## 5.4 Övrigt

Lisa nämner en verksamhetspärm där det står hur man ska gå tillväga vid en anmälan. Hon menar att man borde kolla i den oftare vid personalmöten men att det är så mycket annat som ska hinnas med så den bara hamnar i skymundan. Hon säger även att hon är trött på att det inte finns någon avsatt tid till diskussion för viktiga ämnen då all sådan tid går åt till att få information eller ”spottinformation” som hon säger.

Vi har en verksamhetspärm som många avdelningar ska och där står hur vi ska gå tillväga. Den ska man titta i, den står alltid där. [...] sådant här ska man ta fram, inte varje APT-möte eller kvällsplanering men kanske vart annat eller var tredje. Det är så mycket annat som läggs och som man ska göra nu är det bara information, spottinformation så här nu. (Lisa)

Karin har läst om många hemska fall där föräldrar har blivit av med sina barn för att socialtjänsten inte har haft tillräckligt med ”kött på benen” som hon säger. Hon hoppas att socialtjänsten verkligen sätter sig in i fallen för att försöka hjälpa familjerna först och främst så det inte blir några drastiska åtgärder. Hon menar att det alltid är bättre att försöka hjälpa föräldrarna för de gör inte detta av elakhet. Hon menar att det alltid finns en orsak i grunden så som att föräldrarna mår dåligt eller har det jobbigt.

För man läser ju om alla dessa hemska fall där föräldrarna blir av med sina barn utan att de ens har kött på benen. [...] Socialtjänsten verkligen sätter sig in i fallet och kollar läget först och försöker hjälpa, först och främst. Innan de tar till några drastiska åtgärder det är åtminstone förhoppningen i alla fall. Det är ju alltid att försöka hjälpa för jag menar alltså föräldrarna gör ju inte sådant här av elakhet de mår ju dåligt eller har det jobbigt eller det finns ju någon orsak liksom. (Karin)

Maria som har varit med om när ett barn har blivit omhändertaget berättar om hur socialtjänsten kom till förskolan för att hämta barnet en fredagseftermiddag. Maria fick själv följa med till barnhemmet där barnet placerades i väntan på fosterhemsplats. Hon berättar om hur jobbigt hon upplevde att det var att sedan lämna barnet på barnhemmet för att åka tillbaka till förskolan och jobba. Samtidigt känner hon att hon hade tur då hon hade kontakt med en förskolepsykolog som hade lite kontakt med familjen där barnet bodde så hon fick veta att det mätte bra och att hon hade vänner som arbetade med omhändertagna barn så hon kunde prata med dem om hur hon kände och kunde få information om hur saker går rent generellt.

En fredagseftermiddag för många år sedan var det ett barn, ja det var hemskt, de (socialtjänsten) kom och hämtade barnet på förskolan [...] De skulle åka till ett barnhem [...] och det var jättehemskt och så fick jag vara där några timmar med barnet, och sedan fick jag lämna honom och så åka till jobbet igen. (Maria)

Pia pratar mycket om de kulturkrockar som kan uppstå när människor från olika kulturer med olika lagar och regler möts. Hon menar att man bär ett stort ansvar som förskolepedagog när det kommer till att få alla att förstå vilka lagar som gäller här i Sverige. Vidare pratar hon om att många föräldrar kanske har bristande kunskaper och en annan barnsyn än pedagogerna, hon nämner även det att det kan bli väldiga kollisioner i vissa områden ibland.

Jag kan uppleva att det är lite det här med kultur och vad som är okej här i vår kultur men det är ju ändå vår lag som gäller och där har man liksom ett stort hinder och verkligen få fram vad gäller enligt svensk lag, det här med att slå barn till exempel. [...] Det handlar om hela vår barnsyn. Det kompetenta barnet, vad de kan och vad vi tilltror barn om och som blir väldiga kollisioner ibland, just i de här områdena. (Pia)

Pia berättar om en föreläsning hon varit på där hon fick sig en tankeställare, hon menar att man ser på saker på så olika sätt beroende på vad man har i "bagaget" när man kommer från olika kulturer. Hon nämner hur olika man kan se på fysisk och psykisk bestraffning.

I olika kulturer markerar man att barnet har gjort fel genom en dask i rumpan eller örfil men man bekräftar barnet direkt efter och tar det i sin famn. För dem gör det ingenting om man får ont i några sekunder men att man direkt tar till sig barnet. Medan man i Sverige absolut inte gör barnet fysiskt illa, men kan i stället genom en psykisk utfrysning be barnet gå in på sitt rum och vara där en lång stund. Hur många barn har vi inte hört säga att de inte får vara med under lekens gång? (Pia)

Jessica hade inga övriga funderingar.

## 6. ANALYS

Utifrån våra frågeställningar kommer vi att beskriva respondenternas förhållningssätt gentemot anmälningsplikten, samt att ställa deras sätt att förhålla sig till anmälningsplikten gentemot de teoretiska perspektiv och olika styrdokument som vi lyfter fram. I analysen kommer vi även att väva samman resultatet med litteratur. I analysen kommer vi också att besvara vårt syfte och frågeställningar.

Samtliga pedagoger vi intervjuade ansåg sig ha ett bra förhållningssätt till anmälningsplikten men ingen hade någon erfarenhet av att ha gjort en anmälan. Anmälningsplikten ska alltid utgå från barnen, då det är för barnens skull anmälningsplikten finns. Enligt läroplanen Lpfö 98 (Skolverket, 2010:5) ska förskolan vara ett stöd för familjerna, detta tycker vi visas genom vår studie. Även om inga svars personer hade erfarenheter av att göra en anmälan så hade ett flertal erfarenhet av att ha haft samtal med föräldrar kring barnen och hjälpa, stötta och informera föräldrar. Socialstyrelsen (2004:49) påpekar vikten av att informera föräldrarna om anmälningsplikten och därmed involvera föräldrarna i situationen och erbjuda dem råd och stöd.

Socialstyrelsen (2004:11) nämner sju kategorier av utsatta barn som kan fungera som hjälpmedel när en anmälan ska göras, även om dessa finns är det en balansgång om var gränsen går för pedagogerna om de ska göra en anmälan eller ha ett föräldrasamtal. Fyra av svars personerna har varit med om incidenter som lett till att de blivit extra uppmärksamma och att de haft kontakt med sina enhetschefer. I samtliga fall där misstanke eller oro uppstått har detta lett till samtal med föräldrarna och situationer har blivit bättre enligt svars personerna. Flera av våra svars personer har haft misstanke om att det är något som inte står helt rätt till, de har valt att diskutera detta i sitt arbetslag och i vissa fall har detta gått vidare till enhetschefen. Svars personerna har då, i vissa fall, känt en så pass stark misstanke att de valt att gå vidare till sin enhetschef som i sin tur inte valt att gå vidare med en anmälan till socialtjänsten. Denne har valt att ha ett samtal med berörd pedagog och föräldrar för att prata, diskutera, hjälpa eller informera.

Barnkonventionen (2000:8) nämner begreppet barnens bästa som både Barnkonventionen och förskolan ska utgå från, dock menar barnombudsmannen att detta är ett begrepp som måste stödjas på kunskap och erfarenhet kring familjen och barnet. Hindberg (1999:144) nämner en studie som visar att man i förskolan bara anmäler en tredjedel av de man misstänker far illa. Vår studie visar att pedagogerna som haft en misstanke om att ett barn har farit illa, då tagit upp detta i arbetslaget och med verksamhetschefen. Att det sedan inte gick vidare till en anmälan till socialtjänsten menar svars personerna är verksamhetschefens ansvar. I den litteratur vi redovisat är det inte verksamhetschefens ansvar utan det är upp till varje pedagog att se till att en anmälan görs om man misstänker att ett barn far illa. Enligt Socialstyrelsen (2004:10) har man i förskolan en skyldighet att anmäla om man misstänker att ett barn far illa och om man får reda på något som kan innebära att ett barn behöver hjälp eller skydd av socialnämnden. Även Erdis (2007:72) menar att alla som arbetar med barn har anmälningsplikt. Vidare menar hon att det är var och ens eget ansvar att göra en anmälan om man misstänker att ett barn far illa.

Enligt Jessicas reflektioner i samtalet visar det sig att hon tar anmälningsplikten på stort allvar och att hon själv skulle anmäla vid minsta misstanke. Vidare tar hon upp att hon tror att det tyvärr kan vara så att det finns pedagoger som drar sig för att göra en anmälan innan de är säkra på att ett barn far illa på grund av att de inte vill starta den process som en anmälan för med sig om det skulle visa sig att det inte var något. Erdis (2007:72) skriver att många pedagoger kan uppleva anmälningsplikten som obehaglig men att detta absolut inte är en ursäkt för att inte utföra sina skyldigheter.

När det finns misstankar om att ett barn far illa menar Hindberg (1999:33) att det inte bara syns på barnets beteende utan också på föräldrarnas och det kan vara det som uppmärksammas först. Det är viktigt att man har en bra relation till föräldrarna så att de känner en trygghet och förtroenhet till förskolepedagogerna så att de kan prata med personalen om det är någonting som inte känns eller står rätt till med barnet eller familjen. Ivarson Jansson (2001:17) menar på att man måste samarbeta mellan hemmet och förskolan utifrån önskemål, möjligheter och förutsättningar. Vidare menar författaren att det är upp till vårdnadshavare att både ge information om barnets välbefinnande i hemmiljön och efterfråga information om vad som händer barnet i verksamheten. När detta inte fungerar och för att barnet inte ska hamna mellan "två stolar" upplever vi att svarspersonerna väljer att ha ett samtal med föräldrarna för att utbyta denna information om detta inte sker på rutin. Förskolan ska vara ett komplement för hemmet och därför är det viktigt att personalen på förskolan visar respekt och arbetar för att relationen mellan familjen och förskolan ska vara så tillitsfull som möjligt, detta för att närstående personer är viktiga i barnets kunskapsutveckling (Flising m.fl 1996: 28-29).

I ett sociokulturellt perspektiv ser man det kompetenta barnet där varje barn är i en utvecklingszon, en zon där den vuxne är en viktig del i barns utveckling för att hjälpa och ge stöd till nya kunskaper (Dysthe, 2003:81). Pia och Maria nämner att det kan räcka med ett samtal med föräldrarna för att få utrymme för sina tankar och funderingar om barnets välmående men också för att se om föräldrarna upplever situationen lika.

Hindberg (1999:33) menar att det beror mycket på arbetssituation, kompetens, utbildning och arbetsbelastning om barn som far illa upptäcks. Lisa nämner att det kan vara svårt att upptäcka utsatta barn och barn som far illa i barngruppen, då barngrupperna idag oftast är alldeles för stora. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006:121-122) menar att relationen mellan antalet vuxna och barn har en stor inverkan på den pedagogiska kvalitén i förskolan. Då svarspersonerna har arbetat inom förskolans verksamhet i många år har de sett en förändring på storleken på barngruppen. För cirka tjugo år sedan såg barngrupperna annorlunda ut, då kunde det vara tio barn och fyra pedagoger i en förskola. Idag är verkligheten en annan och vi anser att man måste göra det bästa av situationen. Om man har en barngrupp där det finns tre pedagoger samt nitton barn måste man se möjligheterna och inte hindren. Så vi menar att det är alldeles för stort fokus på det negativa, att det är en för stor barngrupp istället för att se och ta tillvara på möjligheterna. Nu är det så det ser ut idag och då måste man lägga fokus på en lösning istället.

Lisa säger även att de hon arbetat med genom åren varit så proffsiga och att hon inte sett att det behövts göras någon anmälan, samtidigt nämner hon att om hon arbetat i

ett annat arbetslag eller i en annan förskola kanske det varit annorlunda. Det Lisa menar är att de hon arbetat med har sett alla barn och att de tagit tag i situationen innan det gått så långt som att barnet varit illa. Lisa anser att de arbetar på ett sätt där pedagogerna har den kompetens och utbildning som krävs för att se alla barn medan hon samtidigt menar att arbetsituationerna och arbetsbelastningen kan påverka verksamheten och bidra till att vissa barn kommer i skymundan. Det står i Lpfö 98 (Skolverket, 2010:13) att man i verksamheten ska uppmärksamma och hjälpa de barn som behöver stöd i sin utveckling.

Samtidigt som Lisa säger att de hon arbetar med har den kompetensen att de ser alla barn, säger Karin som arbetar på samma avdelning att de inte besitter den kompetensen. Karin menar att hon skulle kontakta specialpedagogen, som hon anser har bredare kunskap och kan hjälpa pedagogerna att se om ett barn far illa. Persson (2007:12) menar att specialpedagogiken kan stötta den vanliga pedagogiken när det uppstår situationer där den vanliga pedagogiken inte räcker till. Vi undrar hur det kommer sig att Lisa som är utbildad förskollärare ser sitt arbetslags kompetens och kunskaper som tillräckliga och goda för att kunna se och upptäcka de barn i en barngrupp som far illa. Medan Karin som är barnskötare och arbetar på samma avdelning som Lisa menar att kunskapen de besitter inte är tillräcklig, utan skulle ta hjälp och stöttning av en specialpedagog som har kunskaper inom specialpedagogiken. Lisa ser sina kollegor som proffs medan Karin vänder sig till en professionell person som har en djupare kunskap än vad hon själv anser sig ha. Båda dessa pedagoger arbetar på samma avdelning i samma arbetslag men har olika syner på proffs och professionella och deras kunskaper. Lisa menar att Karin är proffs medan Karin inte alls ser sig som tillräckligt vetande för att ta beslut utan, som hon ser det, professionell hjälp och råd.

Müntzing och Voss-Wikström (2008:37-42) finner det viktigt att pedagogerna i verksamheten har en liknande pedagogiksyn då detta präglas i verksamheten. Vidare anser författaren att man bör ha en liknande människosyn där man ser varje individ som unik. Studien visar att dessa två pedagoger, Lisa och Karin har olika pedagogiksyn i vissa avseenden. Lisa menar att deras pedagogik räcker till medan Karin anser att de är behövt att ta specialpedagogiken som hjälp. Hindberg (1999:33) menar på att det spelar stor roll hur arbetsbelastning, arbetsituation och personalens utbildning och kompetens ser ut, om man ser och upptäcker barn som far illa eller om man inte gör det.

Åberg och Lenz Taguchi (2005:58, 69) menar att man ska lyfta fram och ta tillvara på olikheter och om man i ett arbetslag alltid kommer överens kan detta bli enformigt och på så sätt hämmar det utvecklingen. Vidare menar författarna att lärande bygger på samspel mellan barn, miljö och vuxna, där upplevelsen och den egna nyfikenheten är grunden för ett livslångt lärande. I det sociokulturella perspektivet är språket en viktig artefakt för att skapa kontakt och bli delaktig i det sociala sammanhanget. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006:26) menar att mångfalden och variationen hos människor är positiv då den gynnar utvecklingen både i ett arbetslag och hos den enskilda individen.

Ett mönster vi har sett i vår studie är att man inte tvekar att göra en anmälan. Men att man rådfrågar sina kollegor för att se om de har samma uppfattning och även att man

blir extra uppmärksam och dokumenterar incidenten så att det inte blir personliga infallsvinklar eller att man är för snabb i sin bedömning. Lisa poängterar vikten med att inte vara för snabb att göra en anmälan, detta för att hon menar att det kan förstöra en hel familj. Karin nämner även hon att man inte får göra en anmälan utan att ha "kött på benen" då hon berättar att hon läst om många hemska fall som resulterat i att barn blivit omhändertagna på för lösa grunder. Som vi tidigare nämnt i inledningen fastnade vi för ett fall som uppmärksammats nyligen i svensk media där föräldrar anklagades för sexuella övergrepp och barnpornografi mot sina döttrar. Där blev barnen omhändertagna av Socialtjänsten på alldeles för lösa grunder och föräldrarna blev sedan oskyldigförklarade.

När man arbetar i förskolan har man anmälningsplikt vid minsta misstanke om att ett barn far illa och detta innebär att man inte måste vara säker på att ett barn far illa utan att man ska anmäla när man misstänker att ett barn kan fara illa eller kan behöva hjälp av socialtjänsten (Erdis, 2007:72). I och med detta anser vi att man absolut inte ska vänta tills man är säker på att ett barn far illa då det inte är förskollärarens uppgift att utreda detta. Erdis (2007:72) menar att det är upp till socialnämnden att avgöra om det faktiskt behöver ingripas eller ej.

När det gäller misstankar kring om ett barn som far illa skulle samtliga rådfråga sina kollegor i arbetslaget men när det kommer till att informera och diskutera över avdelningarna skiljer sig svaren åt. Tre av svarspersonerna skulle inte diskutera "fallen" med de andra avdelningar om det inte fanns speciella anledningar till att de behövde veta så som till exempel att det finns syskon på andra avdelningar eller om en förälder inte får hämta ett barn. Olsson (2006:91) menar att det inte finns någon sekretess mellan avdelningar och han menar också att man bör informera andra avdelningar om man arbetar tillsammans när man öppnar förskolan på morgnarna med mera.

De två andra svarspersonerna, Jessica och Karin menar på att de skulle samarbeta med de andra avdelningarna oavsett vad det gällde då man på Jessicas arbetsplats arbetar väldigt mycket ihop och Karin menar på att de på de andra avdelningar kommer att "ta över" dessa barn när de blir äldre och börjar på avdelningen för äldre barn. Hundeide (2008:8) nämner Vygotskij som menar att man i ett sociokulturellt perspektiv utvecklar ett lärande i samspel med andra. Genom att man utbyter erfarenheter och kunskaper med varandra lånar och byter man information. Eftersom alla i ett arbetslag besitter olika kunskaper kan man då uppfatta omvärlden på olika sätt och genom att samtala och diskutera med sina kollegor kan man ta del av andras kunskaper och på så sätt bredda sin egen kunskap.

Som redan antytt i bakgrunden såg man annorlunda på barn förr i tiden jämfört med vad man gör idag. Idag har vi en syn på barn då vi ser det kompetenta barnet. Pia nämner även de kulturkrockar som kan förekomma på förskolor idag då olika lagar och regler möts. I vissa kulturer använder man fysisk bestraffning genom till exempel en örfil, detta är förbjudet enligt svensk lag. Hessle (1996:160) menar att det som ses som normalt eller acceptabelt i en kultur kan betraktas som onormalt och oacceptabelt i en annan. Det är just i sådana fall det kan bli kulturkrockar. Pia nämner att man i olika kulturer genom en örfil eller dask i rumpan markerar att barnet gjort fel men att direkt efter ta barnet i sin famn för att visa att man fortfarande

älskar det. Att barnet får ont i några sekunder finner den vuxne inte göra något, huvudsaken är att man tar till sig barnet efteråt för att bekräfta det. Av egna erfarenheter har vi sett att psykisk bestraffning förekommer i den svenska kulturen, till exempel då barn blir avvisande från samlagen då de stör de andra barnen. Det kan också vara det Pia nämner att ett barn kommer och berättar att de inte får vara med under lekens gång för att de har blivit avvisande från leken av de andra barnen.

Lisa nämner att de har en verksamhetspärm på avdelning där det finns information om anmälningsplikten och hur den ska gå till men säger samtidigt att man inte tittar i den tillräckligt. Socialstyrelsen (2004:3) uppmanar och anser att det är viktigt att det Detta är även något som alla inte ens har på sina arbetsplatser, Jessica efterfrågar till och med någon sorts handlingsplan inom stadsdelen eller Göteborg stad. Även Olsson (2006:54-55) anser att det bör finnas tydliga regler på arbetsplatsen för hur en misstanke om att ett barn far illa ska handläggas.

Socialstyrelsen (2004:41) tar upp regeringens definition av utsatta barn som är till stor del desamma som Socialstyrelsens definition av barn som far illa men kan för en del ha olika betydelse. Om nu dessa två definitioner kan uppfattas som olika för en del, kan även andra begrepp som till exempel kränkning innebära olika saker för olika personer.





## 7. DISKUSSION

Vid minsta misstanke bör man rådfråga sina kollegor i sitt arbetslag för att se om de har samma misstankar om att ett barn far illa. Sedan kontaktar man sin verksamhetschef och informerar om vad man upptäckt eller misstänker och ber denne kontakta socialen och göra en anmälan. Om det är så att verksamhetschefen väljer att inte göra en anmälan till socialtjänsten bör man göra det själv då det är en plikt. Detta kan naturligtvis vara en svår situation då det oftast är verksamhetschefen som ska ha kontakten med socialtjänsten och göra anmälningarna men man måste som pedagog göra det som är bäst för barnet

Genom Jessicas svar angående om det är vanligt att göra en anmälan, menar hon kan vara pedagoger som drar sig för att göra en anmälan innan de är säkra på att ett barn far illa på grund av att de inte vill starta den process som en anmälan för med sig om det skulle visa sig att det inte var något. Detta är en viktig och allvarlig fråga, vi hoppas att det inte är så, att pedagoger drar sig för att göra en anmälan för att de inte vill "dra igång något" eller känner ett obehag. I och med vår studie känner vi ingen tveksamhet hos svarspersonerna att de skulle tveka att göra en anmälan. Men det vi frågar oss är, var går gränsen? När ska man göra en anmälan och när räcker det med ett samtal med föräldrarna? Hur liten, eller stor ska misstanken vara?

Både genom egna och svarspersonernas erfarenheter finner vi att det idag är ett stort fokus på samarbetet mellan avdelningar på förskolor. Vi upplever att samtliga svarspersoner känner ett stöd och en trygghet i att ha ett arbetslag att prata och diskutera med. Vi tycker att det är bra att man kan rådfråga och diskutera i arbetslaget och med pedagoger på andra avdelningar på samma förskola då alla har olika erfarenheter. Vi anser att man bör dela upp arbetet och barngruppen i arbetslaget för att alla ska kunna fokusera på ett mindre antal barn, samtidigt som man fortfarande ska se och uppmärksamma alla barn naturligtvis. Men om man har en mindre grupp att lägga lite extra fokus på bör det bli så att alla barn blir sedda varje dag. Tanken med detta argument är inte att man bara ska fokusera på en mindre grupp utan att man också ska se varje individ. Vi anser även att man ska ta tillvara på pedagogernas olikheter och använda det som en tillgång i arbetet i verksamheten både i barngruppen och i arbetslaget. Vi menar att det är viktigt att man har en dialog arbetskamrater emellan för att man ska kunna arbeta tillsammans kring situationen. Alla har olika uppfattningar om saker och ting och då anser vi att det kan vara bra att samtala för att få ta del av andras perspektiv och funderingar om vad som hänt och vad som ska hända närmast. Därför tycker vi att man ska diskutera i arbetslaget kring olika situationer man känner sig osäker på för att få ta del av kollegors erfarenheter, tankar och funderingar.

Som Lisa antyder att även om man har anmälningsplikt får man inte vara för snabb i sin bedömning i den mening att man anmäler till socialtjänsten så fort man ser ett blåmärke eller när ett barn har smutsiga kläder en dag. Vidare menar vi att om man ser en negativ förändring hos barnet uppmärksammar man detta och därefter gör en bedömning om hur man ska gå vidare, detta måste ske snabbt så att inte barnet riskerar att fara illa. Vi anser, liksom svarspersonerna, att det är viktigt att lyfta frågan om anmälningsplikten på personalmöten och informationstillfällen för att hålla sig uppdaterad om vad som gäller. Då detta är ett väldigt svårt och komplicerat

ämne anser vi att man bör diskutera mycket kring det, både för att utbyta erfarenheter och få en djupare förståelse men också för att avdramatisera hela anmälningsskyldigheten då detta är ett allvarligt och känsligt ämne. Vidare menar vi att om man diskuterar olika definitioner av barn som far illa och andra begrepp vid olika arbetsplatsträffar kan man få en gemensam helhetsbild av begreppen och få en förståelse för hur sina kollegor uppfattar begreppen. Genom att man lyfter detta i en diskussion kan man förhoppningsvis bredda sin kunskap och se på barngruppen annorlunda.

Studien som Hindberg (1999:144) nämner, visar att förskolepersonalen bara anmälde en tredjedel av alla de barn det fanns misstanke om för illa. Vad hände med de andra två tredjedelarna? Vi undrar om det inte är så att man genom att ha diskussioner i arbetslaget kan uppmärksamma även de andra två tredjedelarna genom att man har en mer sammansatt syn på barn som far illa och på så sätt är fler som uppmärksammar barngruppen utefter samma grundtanke.

## **7.1 Diskussionssammanfattning**

Som vi redan antytt i inledningen är vårt syfte med arbetet att undersöka pedagogernas förhållningssätt till anmälningsplikten och hur de arbetar med den i verksamheten. Det vi har kommit fram till är att anmälningsplikten tas på stort allvar och är väldigt viktig för samtliga svars personer. Vidare menar vi att det visat sig att de alltid sätter barnets behov först då anmälningsplikten finns för att skydda barnen. Arbetslaget ses som en tillgång och det samarbetas mycket för att utbyta tankar och erfarenheter, detta menar vi är positivt då man inte står själv i sådana här svåra och känsliga situationer. När det gäller föräldrakontakten, som är en av våra frågeställningar, har vi upptäckt att detta kan se mycket olika ut. Vissa pedagoger väljer att prata med föräldrarna innan en anmälan görs för att informera och hjälpa dem medan andra inte skulle prata med dem förens efter en anmälan var gjord. Vi tycker att det bästa vore att informera föräldrarna innan både för att erbjuda sin hjälp och för att ta del av deras syn på situationen. I de fallen då föräldrakontakten har tagits innan en anmälan blivit aktuell har det fungerat bra. Det har blivit mycket bättre på så sätt att man har kunnat vägleda föräldrarna i sin föräldraroll och genom det har det blivit en bättre och tryggare situation för barnet. Det har då gjort att en anmälan inte behövs göras i dessa fall.

Det vi sett under arbetets gång är att alla tar anmälningsplikten på stort allvar men vi känner samtidigt en oro inför det faktum att det krävs resurser såsom tid, pengar, utbildning, och intresse som kanske inte alltid finns. Vi vill med detta arbete väcka tankar, funderingar och ett intresse för att lyfta dessa frågor. Vi finner att anmälningsplikten ska vara en naturlig del i verksamheten så den inte känns skrämmande och blir en avvikande del i arbetet som ingen riktigt vill ta del av.

## **7.2 Vidare forskning**

Vi skulle vilja att man arbetade mer kring anmälningsplikten i förskolan genom att ta upp ämnet på möten, studiedagar och arbetsplatsträffar då många känner att de behöver uppdatera sig inom ämnet kontinuerligt. Om vi skulle fortsätta vår forskning

inom detta ämne skulle vi intervjua verksamhetscheferna för att få deras uppfattning om anmälningsplikten och om hur en anmälan går till.



## 8. REFERENSLISTA

- Adelswärd, Viveka, Evaldsson, Ann-Carita & Reimers, Eva (1997). *Samtal mellan hem och skola*. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Birgitta & Thorsson, Lena (red.) (2008). *Därför inkludering*. [Ny utg.] Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Andersson, Nils (1994). *Mötas kring barnen: om kontakten mellan föräldrar och personal i barnomsorgen*. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Gunvor (2001) Barns vardagsliv i familjehem. I Lundström, Tommy & Bäck-Wiklund, Margareta (red.) (2001). *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) (2003). *Problembarnets århundrade: normalitet, expertis och visionen om framsteg*. Lund: Studentlitteratur
- Erdis, Mare (2007). *Juridik för pedagoger*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, Maria, Källström Cater, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla & Näsman, Elisabeth (2008). *Barns röster om våld: att tolka och förstå*. 1. uppl. Malmö: Gleerups
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2004). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla & Lund, Kjell (1996). *Föräldrakontakt: en bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrasamarbete : en handbok*. Stockholm: Informationsförl.
- Grunewald, Karl (1979). *Barn utan barndom: om hur barn hade det förr i världen*. Stockholm: Sv. fören. för psykisk hälsovård i samarbete med Allm. Barnhuset
- Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. Ny, rev. uppl. Stockholm: Utrikesdepartementet
- Hessle, Sven (1996) Hur vet man när barn far illa? I Andersson, Gunvor (red.) (1996). *Barnet i den sociala barnvården*. 1. uppl. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)
- Hindberg, Barbro (1999). *När omsorgen sviktar: om barns utsatthet och samhällets ansvar*. 1. uppl. Stockholm: Rädda barnen
- Hundeide, Karsten (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur

Ivarson Jansson, Ewa (2001). *Relationen hem - förskola: intentioner och uppfattningar om förskolans uppgift att vara komplement till hemmet 1990-1995*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2001

Johansson, Barbro (2005) *Barn i konsumtionssamhälle*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Juul, Jesper (1995). *Ditt kompetenta barn: på väg mot nya värderingar för familjen*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Lundström, Tommy & Bäck-Wiklund, Margareta (red.) (2001). *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur

Norström, Carl (1999). *Sekretess i skola och förskola*. Göteborg: Gothia

Olsson, Staffan (2006). *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola: vägar för samverkan med hem och samhälle*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Pape, Kari (2001). *Social kompetens i förskolan: att bygga broar mellan teori och praktik*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Persson, Bengt (2007). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. 2., [rev.] uppl. Stockholm: Liber

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2006). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*. 2., rev. [och utök.] utg. Hässelby: Runa

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Vallberg Roth, Ann-Christine (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria: från 1800-talets mitt till idag*. Lund: Studentlitteratur

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

## **Internet**

Barnombudsmannen. se Datum 2011-11-16  
<http://www.barnombudsmannen.se/om-oss/Bakgrund/>

Utrikesdepartementet SÖ 1990:20 *Sveriges överenskommelser med främmande makt*  
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/90/25/86f41911.pdf>

Socialstyrelsen. se Datum 2011-11-14  
<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnsomfarilla/anmalanarbarnfarilla>

Anmäldes - av sin egen syster Datum 2011-11-14  
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13879506.ab>

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket  
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

### **Offentliga källor**

*Anmälningskyldighet om missförhållanden som rör barn.* (2004). Stockholm: Socialstyr.

*Att arbeta med barn och föräldrar.* (1988). Stockholm: Allmänna förl.

*Barndom pågår: rapport från barnens myndighet.* (2000). Stockholm: Barnombudsmannen

*Barnomsorgen i socialtjänstlagen.* (1995). Stockholm: Fritze [distributör]





## BILAGA

### Intervjuguide

#### Personuppgifter:

Ålder?

Utbildning? *(När blev du färdig med utbildningen, vad är du utbildad till, Utbildning inom specialpedagogik, konflikthantering eller liknande?)*

Erfarenhet? *(Hur länge har du arbetat inom barnomsorgen, och på denna förskola)*

#### Verksamheten:

- Hur många barn är det i barngruppen?
- Hur ser arbetslaget ut?  
*(Hur många arbetar på avdelningen, förskollärare/barnskötare mm)*

#### Anmälningssplikten:

- Hur ser du på anmälningssplikten?
- Har du varit med om fall där det lett till en anmälan?  
*(Ja, berätta om fallet, vad hände? Vad gjorde du?  
Nej, har du inte alls stött på dem eller var du inte involverad, vad hände?)*
- Kan du berätta hur en anmälan går till? När, hur, varför?  
*(Vid minsta misstanke, när du är säker, när du diskuterat med kollegor,)*
- Kan du berätta för mig om det finns tillfällen då du varit tveksam till att göra en anmälan?  
*(Ja, beskriv fallet, kan du berätta.)*
- Rådfrågar du någon innan du gör en anmälan?  
*(Kollegor, chef, socialtjänsten?)*
- Samarbetar ni över avdelningarna när det gäller anmälan?  
*(Informerar ni varandra om ”fallen”, hur fungerar sekretessen då, om det finns syskon)*
- Tror du att det är vanligt att man gör en anmälan?
- Vad är vanligaste orsaken till anmälan, anser du?  
*(Psykiskt våld, fysiskt våld, sexuella övergrepp, kränkning, fysisk försummelse, psykisk försummelse eller bristande omsorg)*
- Vad är barns om far illa, anser du? Kan du berätta?

- Kan du berätta vad du tror, den vanligaste åtgärden blir när en anmälan är gjord?  
*(Vet du? Tror du?)*
- Har du fått någon information om anmälningsplikten från socialtjänsten eller från BVC?  
*(Hur kan den informationen se ut? Har de varit ute på förskolan och informerat om anmälningsplikten?)*

#### **Föräldrakontakt:**

- Kan du berätta hur föräldrakontakten ser ut i samband med att en anmälan görs?  
*(Informerar du/någon annan dem, i så fall innan eller efter anmälan? Får de inget veta?)*

#### **Kunskap om anmälningsplikten:**

- Känner du att du har tillräckligt med kunskaper kring barn som far illa?  
*(Hur du "ser" barnen, hanterar/bemöter dem, hjälper dem, berätta, hur gör du? Vad tror du det beror på?)*
- Upplever du att man ser och upptäcker utsatta barn i förskolan?  
*(Upplever du att du ser varje barn? /har tid att se varje barn? Varför/varför inte? Vad tror du det beror på? Berätta)*

#### **Övriga frågor eller funderingar.**